

Matkaraportti SYLY:n hallitukselle

Mitä ehkäisemme, kun ennaltaehkäisemme?

EUROPREV-kongressi Zagrebista 5.-6.3.2025

Perusterveydenhuollon preventiotoimien tarkasteluun keskittyvän, WONCA:n alla toimivan preventioverkoston EUROPREV (European Network on Prevention and Health Promotion in Family Medicine and General Practice) -kongressi alkoi maaliskuisena keskiviikkopäivänä Zagrebissa, lämpötilan lähennellessä nollaa. Kongressiin oli saapunut noin viitisenkymmentä eurooppalaista yleislääkärikollegaa kuulemaan ja pohtimaan ennaltaehkäisyn merkitystä perusterveydenhuollossa eri näkökulmista. Kongressin teema oli ”Mitä ehkäisemme, kun ennaltaehkäisemme?”

Kongressin avajaispäivänä osallistujat heräteltiin kongressin aiheeseen pohtimalla näyttöön perustuvien preventiotoimien merkitystä sekä tutkimustietoon perustuen tarkastelemaan väestötason seulonntatoimien vähäisiksi osoittautuneita terveyshyötyä väestölle. On haastavaa tehdä terveistä ihmisistä vielä terveempiä. Preventiosta puhuttaessa tulee aina hyötyjen ohella tarkastella myös siitä koituvia haittoja ja kustannuksia. Häkellyttävää on, että arviolta vain 60 % terveydenhuollon toimista on potilaille hyödyllistä. Vähähyötyistä toiminnastamme on 30 % ja 10 % on potilaalle jopa haitallista (Barratt ym. 2022). Ennaltaehkäisyyn laitettu resurssi on aina jostain muusta pois. Laajojen väestötason primaaripreventiotoimien sijasta voi olla järkevämpää fokusoida oireisten potilaiden helppoon pääsyyn yleislääkärin puheille (mikä mahdollistaa varhaisen diagnoosin) sekä preventiivisissä toimita kohdentaa toimet korkean riskin ja matalan sosioekonomisen väestöryhmän potilaisiin, jotka hyötyvät preventiosta eniten. Preventio- ja seulontaohjelmista päätettäessä keskusteluissa on usein mukana merkittäviä taloudellisia, poliittisia ja kulttuurillisia intressejä, ja siksi yleislääkäreiden on hyvä olla mukana keskusteluissa muistuttamassa näyttöön perustuvien preventiotoimien merkityksestä.

Toisen päivän aamulla esiin nousut brittien havainto siitä, että väestöstä jopa 42 % oli terveyslukutaidottomia, oli hätkähdyttävä. Kommunikaation merkitys on perustellusti yleislääkärin työssä keskeistä. Toinen päivän jatkui WONCA:n alla toimivan harvaanasuttujen seutujen näkökulmiin keskittyvän verkoston, EURIPA:n (The European Rural and Isolated Practitioners Association) esittelyllä. Suomesta ei ole delegaattia kyseisessä verkostossa, mutta sote-uudistuksen nimissä tapahtuneen palveluiden keskittämisaallon myötä voisi olla asiassa hyvä aktivoitua myös Suomessa ja pohtia voisiko Suomen Yleislääketieteen yhdistys laatia kannanottoa palvelujen keskittämisen vaikutuksista ja pohtia delegaatin nimeämistä EURIPA-verkostoon?

Kongressin loppupuolella kuulumme vielä EUROPREV:n puheenjohtajan, tanskalaisen professori John Brodersen pohdintaa seulonnoista. Syöpäseulontoja koskevassa systemaattisessa katsauksessa (Voss ym. 2024), tanskalaiset olivat todenneet, että alkuperäistöiden harhanlähteistä ja ylidiagnostiikka-näkökulma on jäänyt niissä pohtimatta. Luotettavaa tutkimusnäyttöä siitä, että esimerkiksi keuhko-, suolisto tai rintasyöpäseulonnat vaikuttaisivat kokonaiskuolleisuuteen, ei ole. Sen sijaan niihin menee paljon terveydenhuollon resursseja (joka on jostain muualta pois) ja aiheutuu potilaalle haittaa ja huolta väärin positiivisten tutkimuslöydösten vuoksi. Brodersenin mukaan voisi olla terveyshyötynäkökulmasta järkevämpää seulontojen sijaan panostaa varhaiseen hoitoon pääsyyn ja varhaiseen diagnostiikkaan, sekä todettujen syöpien hyvään hoitoon.

EUROPREV kannustaa jäsenmaitaan nimeämään sekä juniori-, että senioridelegaatin ja Suomen osalta tämä toteutuu. Jossain vaiheessa on todennäköistä, että Suomelle tulee painetta EUROPREV-kongressin järjestämisen Suomessa ja alustavasti EUROPREV:n delegaattikokous ehdotti Suomelle vuotta 2029.

Kokonaisuutena kongressin anti oli erinomainen. Kongressijärjestelyt olivat fasilitteettien puolesta mallikelpoiset. Aikataulut olivat suuntaa antavia ja kahvitaukojakin jäi väliin, mutta mielenkiintoiset aiheet pitivät silti otteessaan. Kongressin tärkeä anti oli perinteiseen tapaan myös ajatusten ja kokemusten vaihto muiden maiden yleislääkärkollegojen kanssa. Tässä auttoi merkittävästi senioridelegaatin hyvät, vuosien saatossa hankitut kontaktit EUROPREV-verkostossa, joita kannattanee 'saattaen vaihdon' -tapaan junioridelegaatin perehtymisnäkökulmasta vielä hyödyntää jonkin aikaa jatkossakin.

Käytännössä kokosimme SYLY:n hallitukselle kootusti seuraavat käytännön terveiset. Ehdotamme, että

- SYLY pohtii, tarvitseeko/voiko SYLY tehdä jotain tuomalla em. haitta- ja ylidiagnostiikkanäkökulmaa korostetummin suomalaiseen seulonta- ja preventiokeskusteluun,
- SYLY pohtii, olisiko Suomen syytä nimetä edustaja EURIPA-verkostoon,
- SYLY pohtii, voisiko ja jos, niin millä edellytyksin Suomi olla valmis järjestämään EUROPREV-kongressin Suomessa (mahdollisesti vuonna 2029),
- Sirkka Keinänen-Kiukaanniemi jatkaa edelleen toistaiseksi EUROPREV-senioridelegaattina ja Ilona Mikkola junioridelegaattina,
- SYLY on aktiivinen EUROPREV-kongressien markkinoinnissa (ainakin: SYLY:n nettisivut, some, lisäksi esim. perusterveydenhuollon monitieteiset päivät), sillä EUROPPREV on mahdollinen ja edullinen omien tutkimustulosten esittelyfoorumi yleislääkäritutkijoille. Se voi avata uusia näkökulmia myös kehittämis- ja johtamistyössä oleville yleislääkäreille kuin klinikkoyleislääkäreille.

Zagrebissa 6.3.2025

Sirkka Keinänen-Kiukaanniemi, professori emerita

Ilona Mikkola, dosentti

Suomen EUROPREV-delegaatit

Barratt AL, Bell KJ, Charlesworth K, McGain F. High value health care is low carbon health care. Med J Aust. 2022 Feb 7;216(2):67-68. doi: 10.5694/mja2.51331. Epub 2021 Nov 14. PMID: 34699070; PMCID: PMC9299213..

Voss T, Krag M, Martiny F, Heleno B, Jørgensen KJ, Brandt Brodersen J. Quantification of overdiagnosis in randomised trials of cancer screening: an overview and re-analysis of systematic reviews. Cancer Epidemiol. 2023 Jun;84:102352. doi: 10.1016/j.canep.2023.102352. Epub 2023 Mar 22. PMID: 36963292.